

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Over de dief die eigenaar geworden is

Linden, T. van der; Boom, W.H. van; Breedveld-de Voogd, C.G.; Castermans, A.G.; Deugd-Dijkman, M.D.R.M. de; Hijma, J.

Citation

Linden, T. van der. (2016). Over de dief die eigenaar geworden is. In W. H. van Boom, C. G. Breedveld-de Voogd, A. G. Castermans, M. D. R. M. de Deugd-Dijkman, & J. Hijma (Eds.), *Een kwart eeuw. Privaatrechtelijke opstellen, aangeboden aan prof. mr. H.J. Snijders* (pp. 291-305). Deventer: Wolters Kluwer. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/46809>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/46809>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Een kwart eeuw

*Privaatrechtelijke opstellen, aangeboden aan
prof. mr. H.J. Snijders ter gelegenheid van zijn emeritaat*

Over de dief die eigenaar geworden is

*Teun van der Linden*¹

I. Inleiding

Gedurende de kwart eeuw die Henk Snijders als hoogleraar Burgerlijk Recht en Burgerlijk Procesrecht aan de universiteit Leiden in dienst is, heeft hij – onder heel véél meer – samen met Rank-Berenschot een handboek goederenrecht geschreven.² In mijn studietijd heb ik hieruit, met vele andere studenten, het goederenrecht geleerd. Het goederenrecht leerde ik kennen als een rechtsgebied met regels die, omwille van de rechtszekerheid en het belang van een soepel lopend rechtsverkeer, scherp zijn. Dit artikel ter ere van Henk Snijders gaat over een goederenrechtelijk vraagstuk, waarin het goederenrecht zich zo mogelijk op zijn hardst laat gelden. Het is bovendien een kwestie die zo oud is als het thans geldende Burgerlijk Wetboek: eveneens (bijna) een kwart eeuw. Brunner heeft voor het eerst op het probleem gewezen.³ De regels van het goederenrecht, meer precies: die van de verkrijgende verjaring, brengen mee, dat een dief na twintig jaar eigenaar van een door hem gestolen zaak kan worden, waarna de bestolene met lege handen komt te staan. Hoewel er voor deze juridische consequentie, met het oog op een soepel lopend rechtsverkeer, wel wat te zeggen valt, is zij vanuit het perspectief van de *Gerechtigheid* wat onbevredigend te noemen. Degene van wie een diamant of een schilderij gestolen wordt, staat na twintig jaar machteloos tegenover de dief, indien de dief het juweel of het kunstwerk twintig jaar onafgebroken in bezit heeft gehouden. Althans, zo lijkt het. In dit artikel staat de vraag centraal, of de dief inderdaad na twintig jaar eigenaar van een door hem gestolen zaak wordt, en zo ja, of de bestolene nog rechtsmiddelen geldend kan maken tegen de dief. Wij zullen zien dat de regels van het goederenrecht te weinig rek hebben om tot een oplossing te komen die het rechtsgevoel bevredigt. Betoogd zal worden dat het verbintenissenrecht wél de flexibiliteit heeft om de dief tot in lengte van jaren uit zijn slaap der

¹ Mr. T. van der Linden is PhD-Fellow bij de afdeling burgerlijk recht aan de Universiteit Leiden. Hij doet een promotieonderzoek naar de verbintenis uit ongerechtvaardigde verrijking, waarbij hij zich met name toespitst op de aanvullende werking daarvan. Voorts richt zijn onderzoek zich op de vraag hoe het verrijkingsbeginsel tot zijn recht komt en kán komen in het systeem van het vermogensrecht.

² H.J. Snijders & E.B. Rank-Berenschot, *Goederenrecht*, Deventer: Kluwer 2012.

³ C.J.H. Brunner, 'Dief wordt eigenaar', in: E.H. Hondius, W.G. Huijgen, Jac. Hijma e.a. (red.), *Quod Licet. Kleijn-Bundel*, Deventer: Kluwer 1992, p. 45-53.

(on)rechtvaardigen te wekken, zonder dat het rechtsverkeer daar al te zeer onder te lijden hoeft te hebben.

2. Eigendomsverkrijging door de dief

Wanneer de dief de door hem gestolen zaak gedurende twintig jaar verborgen weet te houden, verkrijgt hij de eigendom daarvan. Dit hangt met het volgende samen. Bij diefstal neemt de dief de zaak in bezit op de voet van art. 3:113 lid 1 en 2 BW. Van de diefstal af oefent hij – voor zichzelf – de feitelijke macht uit en daarmee bezit hij vanaf de diefstal de zaak. De bestolene kan de zaak vanzelfsprekend van de dief revindiceren.⁴ Dit rechtsmiddel staat de bestolene echter niet tot in de lengte van jaren ten dienste. De revindicatie verjaart – behoudens stuiting – op grond van art. 5:2 jo. art. 3:306 jo. art. 3:314 lid 2 BW na twintig jaar. Art. 3:105 lid 1 bepaalt vervolgens dat degene die het goed bezit, ‘op het tijdstip waarop de verjaring van de rechtsvordering strekkende tot beëindiging van het bezit wordt voltooid’ het goed verkrijgt, óók als de bezitter het goed gedurende al die jaren te kwader trouw voor zichzelf heeft gehouden.⁵ Indien de revindicatie is verjaard, wordt de dief dus krachtens art. 3:105 lid 1 BW eigenaar van de door hem gestolen zaak.

De gedachte is dat het recht zich naar verloop van tijd bij de feiten behoort aan te sluiten.⁶ Zou de bestolene eigenaar blijven, dan zou hij immers – doordat hij geen rechtsmiddelen heeft om de zaak als zijn eigendom op te eisen – een eigenaar zonder tanden zijn. Verder is de dief niet alleen dief, maar ook deelnemer van het rechtsverkeer; derden kunnen op de door de dief verkregen rechtspositie voortbouwen. Gedacht kan worden aan degenen die van de dief verkrijgen en de schuldeisers van de dief.⁷

Hoewel er een aantal schrijvers zijn die het probleem relativeren,⁸ is de casus van de verkrijgende dief – in ieder geval in academische kringen – uitgegroeid tot een beruchte civielrechtelijke klassieker, waar flink over wordt gedebatteerd.⁹ Dit is

4 Art. 5:2 BW.

5 Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/548; Goederenrecht 2012 (Snijders), nr. 249 en 254.

6 *Parl. Gesch. Boek 3*, p. 416.

7 Goederenrecht 2012 (Snijders), nr. 249.

8 Zie: H.W. Wiersma, ‘Geen verjaring zonder redelijkheid’, in: J.M. Buren-Dee & F.W. Grosheide (red.), *Privaatrecht en Gros*, Antwerpen-Groningen: Intersentia 1999, p. 46; P. Neleman, ‘Thieves Paradise revisited’, in: T. Hartlief, A.H.T. Heisterkamp & W.H.N. Reehuis (red.), *CJHB Brunner-Bundel. Opstellen aangeboden aan prof. mr. C.J.H. Brunner ter gelegenheid van zijn vijftenzestigste verjaardag*, Deventer: Kluwer 1994, p. 293-302; A.C. van Schaick, ‘Dief wordt vaak geen eigenaar’, *WPNR* 2005/6617, p. 289-290.

9 Zie bijv. Brunner 1992, p. 45-53; W.J. Zwolve, ‘Art. 3:105 lid 1 BW. Niet alléén een kwestie van termijnen’, *WPNR* 1995/6202, p. 773-774; R.J.Q. Klomp, ‘Een dubbele termijn voor de dief. Reactie op prof. Zwolve’, *WPNR* 1996/6231, p. 519-520; F.E.J. Beekhoven van den Boezem, ‘Andermaal: Ongerechtvaardigde verrijking door de werking van art. 3:105 lid 1 BW’, *WPNR* 2000/6416, p. 637-639; Chao-Duivis, ‘Dief wordt eigenaar... en blijft dat (helaas)!’, *WPNR* 1996/

niet onbegrijpelijk. Naast het feit dat de dief ten opzichte van de bestolene een onverdiend voordeel in de wacht sleept, ondersteunt het privaatrecht door de regels van verjaring kunst- en juwelendiefstal. Of hier ook daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt, is wat mij betreft een ondergeschikt punt; het privaatrecht zou die mogelijkheid niet onnodig moeten bieden,¹⁰ zéker in een tijd waarin een flink aantal misdadigers witte boorden hebben. Bijkomend pijnpunt is dat de dief onder het oude recht na dertig jaar pas veilig was voor bezitsacties, terwijl de dief onder het huidige recht al na twintig jaar onder de pannen is.¹¹ Verschillende oplossingen zijn voorgesteld, maar zoals we zullen zien, zijn geen van de tot nu toe in de literatuur aangedragen oplossingen zonder problemen.

3. Wordt een dief bezitter?

Van Schaick heeft betoogd dat de dief, zolang hij de zaak verbergt géén bezitter van een door hem gestolen zaak wordt, zodat hij níet door verkrijgende verjaring de eigendom verkrijgt.¹² Volgens hem is het bezit van de dief die zijn zaak verborgen houdt gebrekkig, omdat hij dan geen eigendomspretentie uitoefent en het eigendomsrecht van de eigenaar impliciet erkent: '[...] zijn bezit is niet openbaar en daarom gebrekkig'.¹³ Inmiddels is de strafkamer van de rechtbank te Rotterdam Van Schaick hierin gevolgd.¹⁴

Wat van dit betoog te denken? Met anderen meen ik, dat de opvatting van Van Schaick onjuist is.¹⁵ Mijn gronden zijn de volgende.¹⁶ Of iemand een goed houdt en of hij dit voor zichzelf doet of voor een ander, moet, op grond van art. 3:108 lid 1 BW naar verkeersopvatting worden beoordeeld met inachtneming van de wet

6240, p. 732-734; P.C. van Es, *Verkrijging door verjaring (Ars Aequi cahiers Privaatrecht)*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2011, p. 51-60; R.J.Q. Klomp, 'Dieven met geduld. Over verkrijgende verjaring te kwader trouw', in: I. Brand, M.E. Franke, E.M. Hoogervorst e.a. (red.), *Tijd en onzekerheid (BW-krant jaarboek 16)*, Deventer: Gouda Quint 2000, p. 70; A.C. van Schaick, 'Dief wordt vaak geen eigenaar', *WPNR* 2005/6617, p. 289-290; A.F. Salomons, 'Nogmaals art. 3:105: is een verbergende dief bezitter, houder of "gebrekkig bezitter"', *WPNR* 2012/6921, p. 199-205.

¹⁰ In gelijke zin: Klomp 2000, p. 73.

¹¹ Art. 2004 OBW, daarover: Brunner 1992, p. 45 en 49.

¹² Van Schaick 2005, p. 289-290; A.C. van Schaick, 'Wat is gebrekkig bezit?', *NTBR* 2011/25.

¹³ Van Schaick 2005, p. 289-290; A.C. van Schaick, 'Verbergende dieven usucapiëren niet', *WPNR* 2005/6639.

¹⁴ Rb. Rotterdam 27 april 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BM4628, r.o. 5.17.

¹⁵ Zie bijv.: Goederenrecht 2012 (Snijders), nr. 249; J.E. Jansen, 'Reactie op "Dief wordt vaak geen eigenaar"', van mr. A.C. van Schaick in *WPNR* (2005), 6617', *WPNR* 2005/6639, p. 801-803; Van Es 2011, p. 51-53; A.F. Salomons, 'Dief wordt doorgaans wel bezitter', *WPNR* 2005/6639, p. 803-806 en Salomons 2012, p. 199-205.

¹⁶ In dezelfde zin: Salomons 2005, p. 804; Van Es 2011, p. 52.

(art. 3:109 e.v.) en op grond van de uiterlijke feiten.¹⁷ In dit verband is art. 3:113 lid 1 en 2 van belang. Inbezitneming is het zichzelf verschaffen van de feitelijke macht over het goed (art. 3:113 lid 1 BW); dit kan, zoals blijkt uit art. 3:113 lid 2 BW óók gaan om het goed van een ander, zij het dat ‘enkele op zichzelf staande machtsuitoefeningen’ in dat geval niet voldoende zijn. De gedragingen van degene die het goed in bezit neemt moeten door de ogen van het rechtsverkeer worden gezien met als achterliggend vraagpunt: is degene die het goed in zijn macht heeft voor zichzelf gaan houden of niet en zijn de machtsuitoefeningen daartoe duurzaam genoeg of niet?

Wie een auto van een ander wegneemt om aan *joy riding* te doen neemt de auto niet in bezit omdat de machtsuitoefening niet duurzaam genoeg is. Wie de auto daarentegen in zijn garage parkeert en de auto daar laat staan heeft de auto wél in bezit genomen. Een bezoeker die de auto in de garage van de dief ziet staan, zal menen dat de laatstgenoemde eigenaar is, evenals het de bestolene zelf duidelijk zal zijn dat hij het bezit van de auto kwijt is, wanneer hij een leeg parkeervak aantreft en verder niets van de auto hoort. Hetzelfde geldt voor een gestolen schilderij. De lege plek op de muur zegt de bestolene genoeg, evenals degene die de crimineel bezoekt zal menen dat de dief eigenaar is van het schilderij wanneer het schilderij in diens woon- of zolderkamer hangt.

4. De redelijkheid en billijkheid en verkrijgende verjaring

Voor de *revindicatie* geldt, zoals we hebben gezien, op grond van art. 5:2 jo. art. 3:306 BW een verjaringstermijn van in beginsel twintig jaar. Is het mogelijk dat deze verjaringstermijn buiten toepassing wordt gelaten omdat een beroep door de dief daarop naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is? Hier is het arrest *Het land Sachsen/Cohen* van belang.¹⁸ Cohen laat in 1990 een schilderij van Jan van der Heyden – ‘Klooster in een landschap’ – taxeren bij Christie’s Amsterdam BV. *Het land Sachsen* (een museum in Dresden) legt revindicatoir beslag op het schilderij en vordert in rechte afgifte van het schilderij door Cohen omdat het schilderij in 1945 uit het museum is gestolen door de Russische bezetter. In rechte komt vast te staan dat Cohen het schilderij heeft gekocht van een Russische sportarts/-bokstrainer, die het schilderij op zijn beurt heeft gekocht van diens Russische familie. Het hof wijst de revindicatie af. De toen geldende verjaringstermijn van dertig jaar was verstreken en de omstandigheid dat het museum nooit in de gelegenheid is geweest om het schilderij te revindiceren, brengt niet met zich dat een beroep op de verjaringstermijn door Cohen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De Hoge Raad laat dit oordeel in stand.¹⁹

¹⁷ Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/116; Goederenrecht 2012 (Sniijders), nr. 249. En specifiek voor dit probleem: Salomons 2012, p. 201-202.

¹⁸ HR 8 mei 1998, NJ 1999/44, m.nt. Th.M. de Boer (*Sachsen/Cohen*).

¹⁹ R.o. 3.5.

‘Het bezwaar dat de eigenaar [...] de revindicatie kan verliezen voordat hij deze daadwerkelijk tegen die persoon heeft kunnen instellen, is niet doorslaggevend tegenover de eisen van de rechtszekerheid in het rechtsverkeer, die het instituut van de verjaring mede beoogt te dienen en die verlangen dat na het verstrijken van een vanaf een vast tijdstip lopende, vaste termijn de zaak niet meer kan worden opgeëist op grond van vóór de aanvang van die termijn bestaande feiten.’

Zou de Hoge Raad anders (moeten) oordelen als de bestolene de dief rechtstreeks aanspreekt? De literatuur is verdeeld. Klomp breekt een lans voor de opvatting dat het beroep op de verkrijgende verjaring door de dief naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.²⁰ Van Es denkt dat de Hoge Raad óók in dat geval de rechtszekerheid zal laten prevaleren.²¹ Snijders neigt eveneens naar deze conclusie:

‘Wie moeite heeft met de rechtsverkrijging door een bezitter te kwader trouw, bedenke dat het niet gaat om bescherming van deze persoon als zodanig, maar om bescherming van het rechtsverkeer in het algemeen. De bezitter te goeder trouw die van een dief heeft verkregen, profiteert eveneens van art. 3:105 lid 1 jo. 3:306 BW. Zo ook de crediteuren van de dief, zijn beslagleggers en eventuele beperkt gerechtigden op de zaak.’²²

Dit is mijns inziens de kern.²³ Verjaring van de revindicatie gaat ook het rechtsverkeer aan en is als zodanig van openbare orde. Daar komt nog bij dat het ‘beroep’ op de verkrijgende verjaring door de dief dogmatisch een hoogst merkwaardige constructie is. Een dief beroept zich niet zozeer op de verkrijgende verjaring, maar op het door hem verkregen eigendomsrecht. Eigendomsverkrijging krachtens art. 3:105 lid 1 BW vindt *van rechtswege* plaats.²⁴ Om deze twee redenen acht ik een succesvol beroep door de bestolene op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid weinig kansrijk. Goederenrechtelijk gezien staat de bestolene dus na twintig jaar waarschijnlijk met lege handen. Diens revindicatie is verjaard en zijn eigendomsrecht is in het vermogen van de dief gevloeid zonder dat de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid daar verandering in kan brengen. Heeft het verbintenissenrecht voldoende spankracht om de goederenrechtelijke klappen op het rechtsgevoel op te vangen?

²⁰ Klomp 2000, p. 70.

²¹ Van Es 2011, p. 57.

²² Goederenrecht 2012 (Snijders), nr. 249.

²³ Vgl. H.A.G. Fikkers, ‘Afstoten en terugkrijgen van kunstwerken. Over een Stichting Derdenkunst, de Six-archieven en de Malevitsj-collectie’, *NJB* 1999/28, p. 1804-1805. In meer algemene zin is zij tegen de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid als het gaat om verjarings-termijnen in het goederenrecht omdat in goederenrechtelijke casus de rechtszekerheid de doorslag moet geven.

²⁴ M.W.E. Koopman in: *GS Vermogensrecht*, art. 3:105 BW, aant. 8 (online, laatst bijgewerkt op 1 februari 2015) en de aldaar vermelde vindplaatsen.

5. De verbintenis uit ongerechtvaardigde verrijking

In de literatuur is het standpunt ingenomen dat de dief, die op grond van art. 3:105 lid 1 BW de eigendom van een door hem gestolen zaak heeft verkregen, ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van de bestolene, zodat de bestolene met succes een verrijksactie tegen de dief kan instellen (art. 6:212 lid 1 BW).²⁵ De gedachte is, dat de dief van een onrechtmatige bezitter tot een rechtmatige eigenaar wordt, hetgeen een verrijking is waarvoor geen rechtvaardigingsgrond bestaat. Art. 3:105 BW is, zo is de gedachte, slechts een goederenrechtelijke orderingsregel net zoals de natrekkingsregel dat is. Wordt deze gedachte gevolgd, dan heeft de bestolene vijf jaar de tijd om de dief aan te spreken uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking en zelfs twintig jaar extra, indien de bestolene niet binnen vijftien jaar achter de identiteit van de dief komt. Aan deze oplossing kleven echter drie moeilijkheden die het welslagen van de verrijksactie onzeker maken.

In de eerste plaats kan de vraag rijzen of de verrijksactie zélf niet is verjaard, wanneer de dief na twintig jaar eigenaar geworden is. Of dit het geval is, hangt af van de vraag op welk moment de ongerechtvaardigde verrijking van de dief ontstaat. Wanneer iemand een zaak steelt, lijkt hij – op het eerste gezicht – niet verrijkt te zijn in de zin van art. 6:212 lid 1 BW. Door de diefstal verkrijgt de dief immers niet de eigendom, zodat zijn vermogen vlak na de diefstal niet met het eigendomsrecht vermeerderd is.²⁶ De verrijking lijkt daarmee pas in te treden wanneer de bezitsacties verjaren en hij de eigendom van de zaak verkrijgt door verkrijgende verjaring.

De dief geniet van de diefstal af echter een andersoortige verrijking: hij verkrijgt ten koste van de bestolene het bezit en de gebruiksmogelijkheid van de door hem gestolen zaak in handen, hetgeen als een verrijking in de zin van art. 6:212 lid 1 BW is aan te merken.²⁷ Daarmee heeft de bestolene van meet af aan een verrijksactie jegens de dief tot zijn beschikking, zij het dat het voor de hand liggender is dat de bestolene voor de revindicatie kiest. Dit zou betekenen dat ook de verrijksactie in ieder geval na twintig jaar verjaart zodat de bestolene niets wijzer wordt van de mogelijkheid om de dief uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking aan te spreken.

Dit is anders als men bereid is aan te nemen dat de eigendomsverkrijging door de dief ex. art. 3:306 jo. art. 3:105 een geheel *nieuwe verrijking* is die een nieuwe verrijksactie rechtvaardigt. Die hobbels zijn in mijn optiek wel te nemen: de verrijking van de dief is na de verkrijgende verjaring in wezen *vermeerderd* doordat

²⁵ Zwalve 1995, p. 774; Klomp 1996, p. 520; Beekhoven van den Boezem 2000, p. 638-639.

²⁶ Aldus: Zwalve 1995, p. 774.

²⁷ Dat het gebruik van andermans zaak als een verrijking aangemerkt kan worden is heersende leer. Zie: Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/461; M.W. Scheltema in: *GS Verbintenissenrecht*, art. 6:212 BW, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2012); R. Koolhoven, *Niederländisches Bereicherungsrecht*, Göttingen: V&R unipress 2011, p. 78; Damminga, *Ongerechtvaardigde verrijking en onverschuldigde betaling als bronnen van verbintenissen*, Deventer: Kluwer 2014, p. 203 en 217-218; Vgl. HR 24 mei 2013, NJ 2013/540, m.nt. J.L.R.A. Huydecoper (*Subway*).

hij van een blootbezitter, van wie de zaak te allen tijde door de rechthebbende kan worden opgeëist, is gepromoveerd tot eigenaar die niet meer tot afgifte kan worden aangesproken. Die vermeerdering van de verrijking kan – als deze verrijking ongerechtvaardigd is (zie hieronder) – een nieuwe verrijksactie doen ontstaan.²⁸ Merkwaardig is dat één diefstal in deze zienswijze twee opeenvolgende verrijksacties met zich mee kan brengen; één op het moment van de diefstal, de ander na afloop van de termijn van de verkrijgende verjaring. Deze complicatie is echter hoogstens een bron van mogelijke verwarring, maar niet principieel van aard.²⁹

In de tweede plaats kan de vraag worden gesteld of de verrijking van de dief die ontstaat na de verkrijgende verjaring ongerechtvaardigd is. De in de literatuur gevolgde redenering dat art. 3:105 lid 1 BW slechts een goederenrechtelijke ordeningsregel is die de verrijking van de dief niet rechtvaardigt in de zin van art. 6:212 lid 1 BW kan die conclusie niet dragen. Het kwade werk wordt niet door art. 3:105 lid 1 BW alleen gedaan, maar óók – en met name – door de regels van de bevrijdende verjaring (art. 3:306 jo. art. 3:114 lid 2 BW). Door de bevrijdende verjaring komt de bestolene zonder rechtsmiddelen te zitten, art. 3:105 lid 1 BW sluit ‘slechts’ bij deze situatie aan. De regels van bevrijdende verjaring zijn allerminst te beschouwen als ordeningsregels die niet de strekking hebben om een met de verjaring samenhangende verrijking te rechtvaardigen. Die strekking hebben die regels juist wél.³⁰

Toch behoeft dit, in mijn optiek althans, niet noodzakelijk aan het welslagen van de verrijksactie in de weg te staan. Ook als wettelijke regels de strekking hebben om de verrijking te rechtvaardigen, zouden in mijn optiek – anders dan in de heersende leer wel wordt aangenomen³¹ – bijzondere omstandigheden kunnen maken dat een uit de wet voortvloeiende verrijking toch ongerechtvaardigd is en wel als de verrijking die uit de wet voortvloeit in de omstandigheden van het geval

²⁸ Jac. Hijma in: *T&C Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 2015, art. 6:212 BW, aant. 6 (online, laatst bijgewerkt op 15 februari 2015).

²⁹ Vooralsnog is deze verwarring nog niet opgetreden, omdat er alleen oog is voor de tweede verrijksactie die zou ontstaan nadat de bezitsacties zijn verjaart en de dief de eigendom verkrijgt.

³⁰ Zie *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 830. De daar genoemde verjaringsregels zijn die ter zake van vernietiging van overeenkomsten. Het uitgangspunt dat de verrijksactie die regels niet mag doorkruisen, kan mijns inziens ook worden doorgetrokken naar de regels van de bevrijdende verjaring.

³¹ Zie bijv. *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV* 2015/466; R.D. Vriesendorp, ‘Ongerechtvaardigde verrijking’, in: J. Spier, T. Hartlief, A.L.M. Keirse e.a., *Verbintenissen uit de wet en schadevergoeding*, Deventer: Kluwer 2015, nr. 316; T. Hartlief, ‘Ongerechtvaardigde verrijking naar Nederlands recht’, in: *Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Preadviezen* 2012, Den Haag: BJu 2012, p. 253-256, p. 262. HR 15 maart 2002, *NJ* 2004/126, m.nt. Kleijn (*Daams/Staat*), r.o. 3.4; HR 24 september 2010, *NJ* 2010/508 (*Groesbeek/Derks c.s.*).

onaanvaardbaar is.³² De rechtspraak van de Hoge Raad biedt daar wat aanknopingspunten voor, al hanteert de Hoge Raad voorsnog een rechtsverfijnende interpretatiemethode waarbij een zodanige draai aan de strekking van de wet wordt gegeven, dat de wet in de concrete omstandigheden de verrijking niet rechtvaardigt.³³ Hoe dit ook zij, dat de dief door de regels van bevrijdende en verkrijgende verjaring civielrechtelijke immuniteit verkrijgt is op zijn minst genomen bedenkelijk te noemen; in mijn optiek is het onaanvaardbaar. De derde moeilijkheid hangt opnieuw samen met de verjaringsregels. Zwolve en Klomp, die aanvankelijk meenden dat de bestolene na ommekomst van de verjaringstermijn een verrijkingssactie tegen de dief geldend kan maken, zijn daarop teruggekomen.³⁴ Dit hangt samen het volgende. Art. 3:314 lid 1 bepaalt dat de verjaringstermijn van een rechtsvordering die strekt tot opheffing van een onrechtmatige toestand gaat lopen vanaf de dag nadat de opheffing gevorderd kan worden. Art. 3:314 lid 2 BW bepaalt dat de verjaringstermijn van vorderingen tot opheffing van onrechtmatig bezit begint te lopen op de dag nadat een niet-rechthebbende bezitter is geworden. In de parlementaire geschiedenis is aangegeven dat art. 3:314 BW net als art. 3:112 BW een sluitstuk van het verjaringsrecht is.³⁵ Art. 3:312 BW bepaalt dat rechtsvorderingen *ter zake* van de tekortkoming in de nakoming *niet later* verjaren dan de hoofdverplichting. Dit principe – dat meebrengt dat een nevenvordering nooit later dan de hoofdverplichting verjaart – geldt ook voor de revindicatie, zodat – in de optiek van Zwolve en Klomp – de verrijkingssactie mét de revindicatie verjaart. In de literatuur wordt deze opvatting onderschreven.³⁶

Beekhoven van den Boezem heeft zich hier echter tegen gekeerd. Volgens hem strekt de verrijkingssactie er niet toe om de onrechtmatige toestand van het verloren bezit ongedaan te maken, maar om de verrijking die het gevolg is van de eigendomsverrijking, zodat de verrijkingssactie pas ontstaat ná de verkrijgende en bevrijdende verjaring.³⁷ Ik ben het met van Beekhoven van den Boezem eens. Als de dief gedurende twintig jaar een door hem gestolen zaak verbergt ontstaan er (als

32 Zie: T. van der Linden, 'Ongerechtvaardigde verrijking en het stelsel van de wet', *Tijdschrift voor Privaatrecht* 2013/2 p. 1448-1464. Vgl. M.H. Wissink, 'De emancipatie van artikel 6:212 BW. Enige beschouwingen over plaats en taak van ongerechtvaardigde verrijking', in: W.H. van Boom & M.H. Wissink, *Aspecten van ongerechtvaardigde verrijking. Preadviezen 2002 uitgebracht voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht*, Deventer: Kluwer 2002, p. 63-65. Hij betoogt, meer in algemene zin, dat naast systematische argumenten ook argumenten ontleend aan de billijkheid een rol kunnen spelen bij de toepassing van de verrijkingssactie.

33 Zie: HR 24 februari 2012, *NJ* 2012/143 (*Post/Kleijweg*), r.o. 4.4.3. Vgl. voorts HR 5 september 1997, *NJ* 1998/437, m.nt. Van Schilfgaarde (*Ontvanger/Hamm*) en HR 8 juni 2007, *NJ* 2007/419, m.nt. Van Schilfgaarde (*Van der Werff q.q./BLG*), waar de Hoge Raad vrij soepel met de wet omgaat. Zie over deze arresten Van der Linden 2013, p. 1451-1459.

34 Zwolve 1996, p. 520; Klomp 2000, p. 72.

35 *Parl. Gesch. Boek 3*, p. 829.

36 Chao-Duvis 1996, p. 733; Van Es 2011, p. 54.

37 Beekhoven van den Boezem 2000, p. 638.

men met mij aanneemt dat de verrijking van de dief die uit art. 3:306 jo. art. 3:105 BW voortvloeit ongerechtvaardigd is) – als gezegd – twee verrijksacties. Vanaf het moment van de diefstal ontstaat er één ter zake van het bezit en de gebruiksmogelijkheid; dat is een nevenvordering van de revindicatie. Na twintig jaar ontstaat er een nieuwe verrijksactie, die pas ontstaat als de revindicatie verjaard is; met Beekhoven van den Boezem ben ik van mening dat dit géén nevenvordering is. Art. 3:312 jo. art. 3:314 lid 2 BW staat er niet aan in de weg, dat de bestolene de dief die de eigendom verkrijgt met succes aanspreekt uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking.

Het bovenstaande leert dat het verdedigbaar is dat de dief, die na twintig jaar de eigendom verkrijgt van een door hem gestolen schilderij of juweel, met vrucht kan worden aangesproken uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking. Maar daarbij moeten de grenzen van de verbintenis uit ongerechtvaardigde verrijking, althans de heersende leer omtrent het ongerechtvaardigdheidsvereiste, wat worden opgerekt. De slagingskans is dus onzeker. Voorts blijft één nadeel van de verrijksaanpak hoe dan ook staan: twintig jaar na het ontstaan van de verrijksactie en veertig jaar na de diefstal verliest de bestolene de mogelijkheid de dief uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking aan te spreken. In mijn optiek is er echter nog een tweede verbintenissenrechtelijke weg die de bestolene kan bewandelen, het is bovendien een weg die niet door een precieze termijn begrensd is.

6. De redelijkheid en billijkheid en bevrijdende verjaring

Het beroep op de verkrijgende verjaring door de dief, of beter: het beroep op het eigendomsrecht dat hij van rechtswege verkregen heeft, is, als gezegd, niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar. De bedoeling is niet zozeer de dief te belonen voor zijn engelengeduld; de bedoeling is om het rechtsverkeer te beschermen: de schuldeisers van de dief worden beschermd evenals degenen die van de dief verkregen hebben, waaronder diens erfopvolgers. Hier laat zich, als eerder gezegd, een belangrijke karaktertrek van het goederenrecht gelden: de regels van het goederenrecht beschermen niet alleen de deelnemers die bij een bepaalde transactie betrokken zijn, maar alle deelnemers van het rechtsverkeer. Dit betekent evenwel niet dat de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid geen rol speelt in een geval waarin de bestolene na twintig jaar de dief probeert aan te spreken. Ik leg dit uit. Wanneer de bestolene geconfronteerd wordt met het feit dat zijn auto gestolen is en hij bekend is met de persoon van de dief, ligt het voor de hand dat hij de auto revindiceert. Er moet echter niet uit het oog worden verloren, dat de bestolene óók een vordering uit hoofde van onrechtmatige daad tot zijn beschikking heeft. Hij kan, anders gezegd, in plaats van de *revindicatie* schadevergoeding uit hoofde van onrechtmatige daad vorderen.³⁸ Natuurlijk is na

³⁸ Juridisch is deze samenloop mogelijk, zie: C.A. Boukema, *Samenloop* (Mon. Nieuw BW A21), Deventer: Kluwer 1992, nr. 25; Brunner 1992, p. 48; J.E. Jansen, 'Enige opmerkingen en mededelingen over samenloop van verschillende vorderingen na diefstal', *GROM* 2006, p. 96.

twintig jaar (of eerder) óók deze vordering verjaard.³⁹ De vraag kan echter worden gesteld of het beroep op de verjaring door de dief, ter zake van deze onrechtmatige daadsvordering, wél naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is of kan zijn.

Bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van het verjaringsberoep door de dief ten aanzien van de onrechtmatige daadsvordering, speelt de bescherming van het goederenrechtelijke rechtsverkeer niet of in ieder geval veel minder. Zou een beroep op de verkrijgende verjaring ex art. 3:105 lid 1 BW naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn, dan zou de bestolene de gestolen zaak als zijn eigendom kunnen *revindiceren*; eventuele schuldeisers in het faillissement hebben dan het nakijken evenals de rechtsverkrijgers, waaronder de erfopvolgers van de dief. Zakelijke rechten werken tegenover eenieder. De onrechtmatige daadsvordering is daarentegen een *persoonlijke* vordering die in een eventueel faillissement van de dief hoogstens een *concurrente* vordering met zich brengt. Verder zal alleen het beroep *door de dief* op de bevrijdende verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn, dit zal in de regel niet het geval zijn als schuldeisers van de dief of verkrijgers te goeder trouw er een beroep op doen.

Een beroep op een verjaringstermijn is echter niet snel naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar. Over de lange verjaringstermijn van dertig jaar, zoals neergelegd in art. 3:310 lid 2 BW, overweegt de Hoge Raad in het arrest *Van Hese/De Schelde*.⁴⁰

‘Laatstbedoelde termijn heeft een objectief en in beginsel objectief karakter, dat wil zeggen dat, hoezeer dit ook moeilijk is te aanvaarden uit een oogpunt van individuele gerechtigheid ten opzichte van degene die schade heeft geleden, het beginsel van rechtszekerheid dat deze absolute termijn beoogt te dienen en de billijkheid jegens de wederpartij – waarbij in het bijzonder valt te denken aan de moeilijkheden die bij het loslaten van deze termijn voor deze kunnen ontstaan met betrekking tot het vaststellen van de feiten en het beoordelen van de gemaakte verwijten – meebrengen dat hieraan strikt de hand moet worden gehouden. Dit wil evenwel niet zeggen dat deze termijn nooit op grond van art. 6:2 lid 2 buiten toepassing zou kunnen blijven. Gelet op de belangen die deze regel beoogt te dienen, waaronder in het bijzonder het belang van de rechtszekerheid, zal echter van onaanvaardbaarheid als in die bepaling bedoeld slechts in uitzonderlijke gevallen sprake kunnen zijn.’

Is het beroep van de dief op de lange verjaringstermijn van twintig jaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid *onaanvaardbaar*? In mijn optiek is dit het geval als de bestolene de dief *de facto* niet heeft kunnen aanspreken omdat hij niet bekend was met de persoon van de dief. Het *beginsel*⁴¹ dat niemand ten koste van een ander ongerechtvaardigd mag worden verrijkt – dat in mijn optiek een rol

³⁹ Art. 3:310 lid 1 BW.

⁴⁰ HR 28 april 2000, NJ 2000/430, m.nt. Bloembergen (*Van Hese/De Schelde*), r.o. 3.3.1.

⁴¹ Te onderscheiden van de actie ex. art. 6:212 lid 1 BW.

kan spelen bij de invulling van de aanvullende en beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid – verzet zich daartegen. Als van iemand een roerende zaak gestolen wordt en de zaak krachtens de regels van verkrijgende verjaring in het vermogen van de dief vloeit, dan mag dit omwille van een goed lopend rechtsverkeer gerechtvaardigd zijn, maar dit is het niet ten opzichte van de geduldige dief indien de bestolene nimmer in de gelegenheid is geweest de dief aan te spreken.⁴² Niemand mag zomaar profiteren van zijn eigen onrechtmatige gedrag.

Tegen deze redenering zou ingebracht kunnen worden, dat een beroep op de lange verjaringstermijn slechts in uitzonderlijke gevallen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Dat volgt in ieder geval uit de zojuist aangehaalde overweging van het *Van Hese/De Schelde*-arrest. Wie deze overweging tot zich neemt, en zich gebonden voelt aan de overweging dat de consequenties van de lange verjaringstermijn vanwege de rechtszekerheid slechts in uitzonderlijke gevallen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn, moet bedenken dat de terughoudendheid die in de overweging van de Hoge Raad doorschemert, is ingegeven voor het aansprakelijkheidsrecht in het algemeen. De tandarts die een fout maakt, de werkgever die zijn zorgplicht jegens zijn werknemer niet nakomt en de kroegbaas die een kelderluik laat openstaan, zij allen moeten op een gegeven moment weten of zij al dan niet worden aangesproken, zodat zij door kunnen zonder dat ze worden geconfronteerd met vorderingen van enkele decennia geleden. De dief is daarentegen van meet af aan te kwader trouw en het enige dat de dief gevraagd wordt is om datgene wat hij ooit gestolen heeft aan de eigenaar terug te geven ex art. 6:162 jo. art 6:103 BW. Heeft de dief de zaak verkocht, dan kan hij in mijn optiek worden aangesproken voor de waarde van de door hem verkochte zaak.

Voor het oordeel dat het beroep van de dief op bevrijdende verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, zijn bovendien een aantal aanknopingspunten te vinden in de gezichtspunten die de Hoge Raad in het *Van Hese/De Schelde*-arrest naar voren brengt. Volgens de Hoge Raad moet bij het onaanvaardbaarheidsoordeel worden betrokken:⁴³

- a. of het gaat om vergoeding van vermogensschade dan wel van nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, en – mede in verband daarmee – of de gevorderde schadevergoeding ten goede komt aan het slachtoffer zelf, diens nabestaanden dan wel een derde;*
- b. in hoeverre voor het slachtoffer respectievelijk zijn nabestaanden ter zake van de schade een aanspraak op een uitkering uit anderen hoofde bestaat;*
- c. de mate waarin de gebeurtenis de aangesprokene kan worden verweten;*

⁴² Ik voel mij gesterkt door het betoog van Schrage waarin hij in algemene zin betoogt dat een vordering niet behoort te verjaren als de gelaedeerde nooit de kans heeft gekregen zijn vordering te gelde te maken. E.J.H. Schrage, 'Contra non valentem agere, non currit praescriptio', *VrA* 2011, p. 86.

⁴³ R.o. 3.3.3.

- d. *in hoeverre de aangesprokene reeds vóór het verstrijken van de verjaringstermijn rekening heeft gehouden of had behoren te houden met de mogelijkheid dat hij voor de schade aansprakelijk zou zijn;*
- e. *of de aangesprokene naar redelijkheid nog de mogelijkheid heeft zich tegen de vordering te verweren;*
- f. *of de aansprakelijkheid (nog) door verzekering is gedekt;*
- g. *of na het aan het licht komen van de schade binnen redelijke termijn een aansprakelijkstelling heeft plaatsgevonden en een vordering tot schadevergoeding is ingesteld.'*

Betrekt men de gezichtspunten uit het *Van Hese/De Schelde*-arrest op het geval van de verkrijgende dief, dan springt in het oog dat het niet om letselschade gaat, maar 'slechts' om zuivere vermogensschade zodat het eerste gezichtspunt in het voordeel van de dief uitvalt. Maar hoe zwaar moet dit wegen? Het is slechts één gezichtspunt. Een aantal andere door de Hoge Raad genoemde gezichtspunten wijzen sterk in de richting van de onaanvaardbaarheid van het beroep van de dief op bevrijdende verjaring. Diefstal is in hoge mate verwijtbaar (zie gezichtspunt c); de dief behoort, in de terminologie van de Hoge Raad, gedurende de verjaringstermijn 'rekening' te houden met diens aansprakelijkheid (zie gezichtspunt d); dat de dief zich maar moeilijk kan verweren tegen aansprakelijkheid (gezichtspunt e) zal niet zwaar wegen: het zal – omgekeerd – voor de bestolene lastig zijn de diefstal te bewijzen; de dief kan zich voorts niet verzekeren tegen diens aansprakelijkheid zodat het verzekeringsaspect geen rol speelt (zie gezichtspunt f). Aan dit alles kan worden toegevoegd dat de dief een voordeel aan zijn wandaad heeft overgehouden. Zou hij zich op bevrijdende verjaring kunnen beroepen dan zou hij dit voordeel mogen behouden. Het beroep van de dief op de bevrijdende verjaring van de vordering uit hoofde van onrechtmatige daad is – in mijn optiek – naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.

Er is nog één complicatie. Hoe zit het – de voorgestane oplossing indachtig – met de eigendomsverkrijging door de dief krachtens art. 3:105 lid 1 BW? Betoogd zou kunnen worden, dat de vordering uit onrechtmatige daad óók kan strekken tot beëindiging van het bezit, namelijk wanneer schadevergoeding in andere vorm dan geld – restitutie van de gestolen zaak ex. 6:103 BW – wordt gevorderd. Kan nu niet betoogd worden dat de dief nooit eigenaar is geworden omdat het aannemen van verjaring van de onrechtmatige daadsvordering naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, zodat de verjaring van de rechtsoverdracht 'strekken tot beëindiging van het bezit', als bedoeld in art. 3:105 lid 1 BW, nimmer is 'voltooid'? Slaat de door mij verdedigde oplossing, anders gezegd, niet als een boemerang terug op de verkrijgende verjaring?

Ik meen van niet. De dief wordt eigenaar op het moment dat de in art. 3:310 lid 1 BW genoemde termijn is verstreken en wel omdat alleen de bestolene jegens de dief met succes kan betogen dat het *beroep* op de verjaring van de vordering uit onrechtmatige daad naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Niet het verstrijken van de verjaringstermijn als zodanig is naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar, maar het *beroep* op art. 3:310 lid 1 BW

door de dief. De verjaring van de vorderingen strekkende tot de beëindiging van het bezit – als we de onrechtmatige daadsvordering al zo kunnen begrijpen – is na twintig jaar voltooid in de zin van art. 3:105 lid 1 BW, hetgeen betekent dat de dief ook als men zijn oplossing volgt ‘gewoon’ eigenaar wordt op de voet van art. 3:105 lid 1 BW. Dit brengt mee dat de bestolene géén revindicatie heeft jegens de dief, zodat hij in het geval van het faillissement van de dief hoogstens een concurrente vordering heeft en precies tot daar – bescherming van derden – behoort de rechtszekerheid door te werken.

7. *Pye/Verenigd Koninkrijk*

Ondersteuning van het voorgaande kan voorts worden gevonden in de zaak *Pye/Verenigd Koninkrijk*.⁴⁴ Het gaat, in het kort, om het volgende. De Grahams laten krachtens een contractuele verhouding hun vee grazen op het land van Pye. Wanneer het contract in 1984 niet verlengd wordt, trekken de Grahams zich daar niets van aan en gaan door met het gebruik van het land voor hun boerenbedrijf. In 1997 laat Graham zich als rechthebbende inschrijven en beroept zich daarbij op *the Limitation Act 1980* en de *Land Registration Act 1925* op grond waarvan hij na twaalf jaar van ‘*adverse possession*’ niet meer aangesproken kan worden door de oorspronkelijk eigenaar. In rechte krijgt Graham – uiteindelijk – gelijk.

Pye spreekt het Verenigd Koninkrijk aan vanwege schending van art. 1 Eerste Protocol EVRM. Nadat Pye in eerste instantie gelijk krijgt en een inbreuk wordt aangenomen, wordt de beslissing in tweede instantie teruggedraaid. Verkrijgende verjaring valt volgens het Hof niet onder onteigening maar onder de regulering van het gebruik van ‘property’. Dit is het geval omdat het eigendomsverlies van Pye (i) het gevolg is van een algemene en eenieder verbindende bepaling (de algemene regels van het privaatrecht); en (ii) het een regulering van eigendom betreft tussen private partijen (‘individuals’).⁴⁵ Nadat het Hof heeft vastgesteld dat de verjaring een redelijk doel dient,⁴⁶ geeft het aan dat de staat een ‘*wide margin of appreciation*’ heeft om te bepalen wat in het publieke belang is. Wél geeft het Hof aan, dat er een *fair balance* moet worden bereikt tussen het algemeen belang en het belang van individuele partijen: de wet mag niet tot resultaten leiden ‘which are so anomalous as to render the legislation unacceptable’.⁴⁷ Het Hof oordeelt dat het verlies van Pye geen inbreuk oplevert; daarbij wordt onder andere gerefereerd aan het feit dat Pye de termijn eenvoudig had kunnen stuiten: het vragen van huur zou daartoe al voldoende geweest zijn.⁴⁸

Jansen merkt op, dat de referte van het hof aan het gedrag van Pye – diens nalaten om de verjaring te stuiten – erop wijst, dat het hof de verkrijgende verjaring ziet als

44 EHRM 30 augustus 2007, 44302/02, NJ 2008/269, m.nt. Alkema (*Pye/United Kingdom*).

45 Zie respectievelijk r.o. 65 en 66.

46 R.o. 68-70.

47 R.o. 83.

48 R.o. 78-80.

een vorm van rechtsverwerking, en dat het stilzitten van Pye het Hof ertoe heeft gebracht dat er geen inbreuk is aangenomen op art. 1 Eerste Protocol EVRM.⁴⁹ Probleem is, zo betoogt Jansen, dat de bestolene niet van nalatigheid of 'eigen schuld' beticht kan worden indien hij onbekend is met de identiteit van de dief: de werking van art. 3:306 jo. art. 3:105 lid 1 BW ten aanzien van roerende zaken acht Jansen dan ook in strijd met art. 1 Eerste Protocol EVRM.⁵⁰ Of dit daadwerkelijk zo is, is in mijn optiek maar de vraag, omdat het Hof de beleidsvrijheid van de lidstaten onderstreept en het Hof dit soort zaken van geval tot geval bekijkt.⁵¹ Dit neemt niet weg dat de kans dat het Hof de Nederlandse regeling in strijd acht met art. 1 Eerste Protocol EVRM zeker niet denkbeeldig is. Wat hieraan te doen? Jansen pleit, geïnspireerd door het Amerikaans recht, voor invoering van een '*discovery rule*' die inhoudt dat de verjaringstermijn ter zake van de verkrijgende verjaring pas gaat lopen als de bestolene zowel bekend is met de identiteit van de dief als de locatie van de gestolen zaak.⁵² Nadeel van de door Jansen bepleite oplossing is dat deze nog niet goed in het geldende recht is in te passen: het vergt ingrijpen van de wetgever, vandaag de dag is de rechter noch de bestolene ermee geholpen. Voorts gaat de '*discovery rule*' verder omdat de bestolene de gestolen zaak als zijn eigendom kan revindiceren, zodat de regel ook de schuldeisers en de rechtsverkrijgers van de dief zal treffen.

De in dit artikel verdedigde oplossing kan op een andere manier recht doen aan de omstandigheid dat de bestolene nooit de kans heeft gekregen om de dief aan te spreken. De omstandigheid dat de bestolene jarenlang niet bekend is geweest met de identiteit van de dief maakt dat het beroep van de dief op bevrijdende verjaring van de onrechtmatige daadsvordering naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De omstandigheid dat het Hof de verkrijgende verjaring als een vorm van rechtsverwerking lijkt te zien en het feit dat het Hof alle gevallen op eigen merites beoordeelt, legt extra gewicht in de schaal voor dit standpunt. Daarbij wordt het rechtsverkeer – o.a. de schuldeisers en de verkrijgers van de dief – beschermd doordat de dief wel degelijk na twintig jaar eigenaar wordt, terwijl de bestolene de dief in persoon kan blijven aanspreken met een persoonlijke vordering: die uit hoofde van onrechtmatige daad.

8. Besluit

Helaas is een leerstoel niet aan verkrijgende verjaring onderhevig, zelfs nadat hij meer dan een kwart eeuw op de stoel heeft plaats genomen, heeft Henk Snijders de eigendom ervan nog altijd niet verworven. Integendeel, op zijn 65^e verjaardag heeft hij er van rechtswege afstand van moeten doen. Ik kan mij echter voorstellen, dat

49 J.E. Jansen, 'Heeft het Europese Hof voor de rechten van de mens art. 3:105 gered?', *WPNR* 2007/6730, par. 3.

50 Par. 3.

51 Vgl. r.o. 85. In gelijke zin: Van Es 2011, p. 60.

52 Jansen 2007, par. 5 en de aldaar vermelde rechtspraak en literatuur.

hij als *emeritus* nog lang veel voor het recht en de universiteit zal betekenen. Want het behoeft geen verdere toelichting dat hij het Burgerlijk Recht en het Burgerlijk Procesrecht zich meer dan eigen heeft gemaakt. Niet door het laten verstrijken van de tijd, maar door een jarenlange toewijding voor het vak, zowel in het onderwijs als in het onderzoek.